

id: SI_006

model: anthropic/claude-opus-4.6

seeds:

04_risiko: usikkerhet

03_relasjon: makt

05_handling: utforsk

01_perspektiv: strategisk

02_tidhorisont: kortsiktig

Instans SI_006

Seeds: strategisk | kortsiktig | makt | usikkerhet | utforsk

Maktkonsentrasjon som primærdriver — en underkommunisert mekanisme

Mainstream-analysen peker på lønn, valuta og regulering. Mitt perspektiv: **den mest undervurderte faktoren er maktasymmetri i det norske entreprisemarkedet**, og den virker på kort sikt langt sterkere enn makroøkonomiske variabler.

Hva vi vet sikkert

Norge har en ekstremt konsentrert entreprenørstruktur. Veidekke, AF Gruppen, Skanska Norge og OBOS/Betonmast kontrollerer en dominerende andel av næringsbyggmarkedet. Sveriges marked er bredere — med NCC, Peab, Skanska Sverige og JM, men også et dypere lag av mellomstore aktører som presser marginer. Proba/BNL-rapporten (2021) dokumenterer at norske entreprenørmarginer har ligget 2–4 prosentpoeng over svenske i sammenlignbare segmenter. SSB byggekostnadsindeks viser en kumulativ økning på ~42 % for næringsbygg 2015–2024, mot SCBs ~31 % for Sverige i samme periode.

Mekanismen: Oligopolistisk prissetting gir norske totalentreprenører strategisk makt til å skyve kostnadsøkninger (materialer, lønn) fullt over på byggherre — pluss margintillegg. I Sverige disiplineres dette av hardere priskonkurranse i anbudsfasen.

Hva som er rimelig antatt

- Norske plan- og reguleringsprosesser (TEK17 vs. svenske BBR) legger på anslagsvis 5–10 % i merkostnader gjennom strengere krav og lengre tidsløp. Tidsrisiko er en **kortsiktig kostnadsbombe**: hver måned forsinkelse koster kapitalbinding, og usikkerheten i norske planprosesser er vanskelig å prise.
- Norsk MVA på 25 % vs. svensk 25 % gir liten direkte forskjell, men arbeidsgiveravgift (differensiert i Norge, enhetlig i Sverige) og høyere reallønner i norsk bygg (~15–20 % over svensk nivå, Eurostat) forsterker gapet.

Hva som er genuint usikkert

Produktivitetsforskjellen. Norsk byggsektor har vedvarende svak produktivitetsutvikling (SSB nasjonalregnskap), men **måleproblemet er enormt** — kvalitetsjustering, klimatilpasning og ulik prosjektmiks gjør sammenligning spekulativ. Her spriker analysene mest. Rådgivere som McKinsey (2017) hevder 30 % effektiviseringspotensial; bransjen selv bestrider tallgrunnlaget.

Dissens fra mainstream

Å **utforske** reguleringsforenkling som hovedgrep er en avledning. Det reelle kortsiktige handlingsrommet ligger i å **bryte maktkonsentrasjonen**: åpne for flere nordiske og baltiske aktører gjennom rammeavtaledesign, og bruke strategisk oppsplitting av kontrakter for å senke inngangsbarrieren.

Neste steg

1. **Kartlegg faktisk markedskonsentrasjon** (HHI-indeks) for næringsbygg i begge land — kvantifiser maktasymmetrien før man diskuterer tiltak.
2. **Pilotér oppsplittede entrepriser** på 2–3 prosjekter med bevisst invitasjon av svenske/finske mellomstore entreprenører — mål kostnadsdelta empirisk.
3. **Krev åpen margintransparens** i samspillsentrepriser — usikkerheten om hvor marginen faktisk ligger er et maktverktøy som kan utfordres kontraktuelt allerede i dag.